

פרשת תולדות
קיום מצוות קודם מתן תורה

עיין רש"י ורמב"ן כו,ה.

1. מהי קושית הרמב"ן על רש"י? האם קושיתו מוכרחת? למה אי אפשר לומר שאין רש"י נותן כאן אלא פירוש המילים, אבל אין הם מתייחסות בהכרח אל אברהם אבינו?
2. עיין דעת רב ורבא בגמ' יומא כח ע"ב. מה קשה לרמב"ן על דעת חז"ל?
3. כמה תשובות נותן הרמב"ן לדעת חז"ל?
4. בתשובה הראשונה הרמב"ן כלל בשבע מצות בני נח כלאים של הרבעת בהמה והרכבת עצים, למה? עיין דעת ר' אליעזר (סנהדרין נו ע"ב) וכן רמב"ם מלכים פ"י הל' ו. לפי זה, הלא יש שמונה מצות בני נח? עיין כסף משנה. למה כתב הרמב"ם שאין נהרגים על מצוה זו, ולמה פסק כרבי אליעזר?
5. לפי התשובה הראשונה ברמב"ן, האם האבות קיימו גם מצוות שלא נצטוו עליהם בני נח?
6. לפי התשובה השנייה האבות קיימו את כל התורה כולה, אבל רק בארץ ישראל, וזוהי תשובה על יעקב ועמרם. להסבר הענין בהרחבה עיין רמב"ן ויקרא יח, כה. (ואור החיים, בראשית מט, ג, ד"ה ראובן, התייחס לרמב"ן כאן באריכות).
7. עיין פסחים קיט ע"ב. האם משמע מכאן שיעקב חטא בזה שנשא שתי אחיות? תשובה לכל האנשים האחרים שם שסירבו לברך. וכן הוא בהערת הרב שעוועל.
8. מצבה - מצוה שהיתה אהובה בימי האבות. לשם מה הרמב"ן כתב את התוספת הזו; למה אין התשובה השנייה מתרצת גם את מצות איסור מצבה?
9. מה קשה לרמב"ן מיוסף, שחז"ל דורשים ששמר שבת אפילו במצרים?
10. עיין מהרש"א יומא כח ע"ב, ד"ה מצותי, בא"ד "ודע שכתב הרמב"ן", שתירץ קושית הרמב"ן בענין שתי אחיות בצורה אחרת. וכן עיין שם, איך נשא אברהם הגר המצרית, דבר שהתורה עתידה לאסור?
11. איך הרמב"ן מסביר את הפסוק על פי הפשט? ועיין הערות הרב שעוועל.
12. דברי שאול הסביר חוקותי - לחקות דמות מעשי ה'. עיין א"ע. האם זוהי גם כוונתו?

13. בפירוש פסוק זה נאמרו הרבה דעות. המרחיבים יכולים לטעום מן המגוון הרחב של הדעות על ידי מילוי הטבלה הבאה:

ותורתי	חוקותי	מצוותי	משמרת	קולי	
					רש"י
					א"ע
					רשב"ם
					רמב"ן
					רד"ק
					ספורנו
					חזקוני
					רבנו בחיי
					אברבנאל
					מלבי"ם
					העמק דבר

פרשת תולדות קיום מצוות קודם מתן תורה

עיי' רש"י ורמב"ן כו,ה.

1. מהי קושית הרמב"ן על רש"י? האם קושיתו מוכרחת? למה אי אפשר לומר שאין רש"י נותן כאן אלא פירוש המילים, אבל אין הם מתייחסות בהכרח אל אברהם אבינו? רש"י מקדים וכותב "בקולי' כשנסיתי אותו", כלומר הוא מדגיש שהוא מדבר דוקא על אברהם אבינו ולא פירוש המלים הללו במנותק מהקונטקסט.

2. עיי' דעת רב ורבא בגמ' יומא כח,ב. מה קשה לרמב"ן על דעת חז"ל? אמר רב קיים אברהם אבינו כל התורה כולה שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו' א"ל רב שימי בר חייה לרב ואימא שבע מצות הא איכא נמי מילה ואימא שבע מצות ומילה א"ל א"כ מצותי ותורותי למה לי אמר (רב) ואיתמא רב אשי קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין שנאמר תורותי אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה: קשה לרמב"ן על גמ' זו - הרי רואים מכמה מקומות שהאבות לא קיימו את כל המצוות שבתורה.

3. כמה תשובות נותן הרמב"ן לדעת חז"ל?

הרמב"ן נותן שתי תשובות:

(א) רק שמרו על שבע מצוות בני נח

(ב) רק שמרו על המצוות בהיותן בארץ ישראל

4. בתשובה הראשונה הרמב"ן כלל בשבע מצוות בני נח כלאים של הרבעת בהמה והרכבת עצים, למה? עיי' דעת ר' אליעזר (סנהדרין נו,ב) וכן רמב"ם מלכים י,ו. לפי זה, הלא יש שמונה מצוות בני נח? עיי' כסף משנה. למה כתב הרמב"ם שאין נהרגים על מצוה זו, ולמה פסק כרבי אליעזר?

מסכת סנהדרין דף נו/ב

רבי אלעזר אומר אף על הכלאים מותרין בני נח ללבוש כלאים ולזרוע כלאים אואין אסורין אלא בהרבעת בהמה ובהרכבת האילן מנהני מילי אמר ר' יוחנן דאמר קרא ויצו ה' אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכול תאכל

רמב"ם הלכות מלכים פרק י הלכה ו

מפי הקבלה שבני נח אסורין בהרבעת בהמה ובהרכבת אילן בלבד ואין נהרגין עליהן ועכו"ם שהכה ישראל אפילו חבל בו כל שהוא אף על פי שהוא חייב מיתה אינו נהרג: עיי' כסף משנה שכתב שלמרות שאין ההלכה כר' אליעזר, שאם כן יהיו ח' מצוות בני נח שנהרגים עליהם ולא ז', אלא כיון ששמואל מסביר את דבריו, שמע מינה שבני נח אסורים בכלאים, אע"פ שאין נהרגים עליהן.

5. לפי התשובה הראשונה ברמב"ן, האם האבות קיימו גם מצוות שלא נצטוו עליהם בני

נח?

אכן כן, כמו שיצחק קיים מצות המעשר.

6. לפי התשובה השניה האבות קיימו את כל התורה כולה, אבל רק בארץ ישראל, וזוהי תשובה על יעקב ועמרם. להסבר הענין בהרחבה עיי' רמב"ן ויקרא יח,כה. (ואור החיים, בראשית מט,ג, ד"ה ראובן, התייחס לרמב"ן כאן באריכות).

7. עיי' פסחים קיט ע"ב. האם משמע מכאן שיעקב חטא בזה שנשא שתי אחיות? תשובה

לכל האנשים האחרים שם שסירבו לברך. וכן הוא בהערת הרב שעוועל.

לכאורה נראה שהוא חטא בזה, ועל כן לא רצה לברך.

אולם אם מעיינים בכל שאר הנשים שכתובים שם מוכח שהם לא חטאו, והוא הדין ליעקב.
8. מצבה - מצוה שהיתה אהובה בימי האבות. לשם מה הרמב"ן כתב את התוספת הזו;

למה אין התשובה השניה מתרצת גם את מצות איסור מצבה?

יעקב הקים את המצבה בארץ ישראל, וממילא התשובה השניה אינה מתרצת את הענין.

9. מה קשה לרמב"ן מיוסף, שחז"ל דורשים ששמר שבת אפילו במצרים?

יוסף, לפי דעה זו, שמר שבת אף בחוץ לארץ.

10. עיין מהרש"א יומא כח ע"ב, ד"ה מצותי, בא"ד "ודע שכתב הרמב"ן", שתירץ

קושית הרמב"ן בענין שתי אחיות בצורה אחרת. וכן עיין שם, איך נשא אברהם הגר המצרית,

דבר שהתורה עתידה לאסור?

11. איך הרמב"ן מסביר את הפסוק על פי הפשט? ועיין הערות הרב שעוועל.

12. דברי שאול הסביר חוקותי - לחקות דמות מעשי ה'. עיין א"ע. האם זוהי גם כוונתו?

אבן עזרא בראשית פרק כו פסוק ה

והחוקים. הם חוקות השם שילך האדם אחרי מעשיו כאשר אפרש בפרשה שעטנז. ואלה

החוקות נטועות בלב.